

ЗА ЕДИН ИЗПИТ ПО ГРАЖДАНСКА СЪВЕСТ И ДОСТОЙНСТВО ПРЕЗ 1988 ГОДИНА

Роман Кисьов

Роман Кисьов е син на поета Здравко Кисьов. Израства в Русе и е съпричастен към проблемите на града с обгазяванията от завода „Видахим“. Публикува поетични творби в литературния печат. Участва в редица престижни международни фестивали на световната поезия. Негови стихове са превеждани на много езици в Европа и по света. През 1996 г. Регионалният телевизионен център в Русе заснема филма „Вратите на рая“, по едноименната поетична книга на Роман Кисьов (реж. Пенка Шопова). Изявява се и в областта на изобразителното изкуство. Завършва Националната художествена академия в София, специалност живопис, в класа на проф. Светлин Русев. Като художник работи в областта на живописата, рисунката, илюстрацията и оформлението на книгата. Автор на множество изложби в Европа и САЩ.

Известно е, че зараждането на гражданското общество в България в края на 80-те години на ХХ в. започна от Русе с протеста на майките срещу обгазяването на града от химическия комбинат в Гюргево, откъм румънския бряг на Дунава... Известни са и отзвукът, и събитията, последвали след това, и на първо място – учредяването на *Комитета за екологична защита на Русе* в Дома на киното в София през март 1988 г.

Почти неизвестен и до днес, обаче, остава актът на смела човешка и гражданска позиция на цял студентски клас от специалност „Живопис“ в Художествената академия в София, в защита на своя професор Светлин Русев.

Беше пролетта на 1988-ма. Наскоро бе учреден Русенският комитет, а един от учредителите му беше именно Светлин Русев, който вече бе публикувал своя „Вик за Русе“. Зная, че на тази учредителна сбирка на Комитета, освен прожектирането на филма „Дишай“, е била прочетена забранената поема „Ела и виж!“ на моя баща – поетът от Русе Здравко Кисьов. Малко преди това, след като поемата е отхвърлена за печат в русенския вестник „Дунавска правда“ и във в. „Литературен фронт“, той ми я даде с поръчението да я предам лично на Светлин Русев, тъй като по това време аз бях негов студент – трета година в неговия академичен клас. И, разбира се, изпълних веднага бащината заръка. Предполагам, че именно чрез Светлин Русев поемата попада на паметната сбирка на Русенския комитет, въпреки че е била прочетена от една от русенските жени – инициаторки на протеста в Русе. Баща ми научи за това впоследствие. Беше ми споделил на четири очи, че е подслушван и

следен от службите. А в едно негово кратко и тревожно писмо* до мен с дата 25 април 1988 г. е написал следното: „Ромка, искам да те предупредя – не участвуй в никакви събрания или събирания, както в Академията, така и в квартирата (с колеги) или на други места! Положението е изключително сериозно, но не е за писмо или телефон. (...) Масови изключвания и уволнения!“ Разбрах добре бащината тревога и загриженост – той вече бе усетил на гърба си последствията от младежкия бунт на „сърдитите русенски поети“ през 1963-та година... Но този път аз не послушах неговата заръка.

В същото време беше започнала яростна партийна и държавна кампания срещу Светлин Русев с така наречените „съображения“ на Тодор Живков, бяха го отстранили от всякакви постове, уволниха го от Националната художествена галерия, на която беше директор. Беше останал на работа единствено като преподавател в Художествената академия. Но един ден, скоро след това, наш колега много разтревожен каза, че от достоверен източник е разбрал за подготвяно уволнение на професора и от Академията. И ние, неговите ученици, (тайно от него) реагирахме светкавично и напълно спонтанно – събрахме се в двора на Академията и написахме текст в защита на нашия учител, адресиран до Ректора и Академичния съвет. Черно на бяло заявявахме, че ако Светлин Русев бъде уволнен (отстранен) от Академията, ние, целият негов клас, ще напуснем Художествената академия в знак на протест, на несъгласие и на солидарност с професора ни и с каузата, която той защитава, зад която и ние заставаме. (Четирима в класа бяхме русенци, самите ние потърпевши и пряко заинтересовани от разрешаване на проблема с въздуха в нашия град). Следваше подписка с нашите подписи. Вестта за подписката явно беше стигнала много бързо до когото трябва, защото още докато подписвахме текста, бяхме привикани в залата на Академичния съвет, където около една дълга маса вече ни очакваха няколко (не наши) преподаватели, някои от които – професори, членове на въпросния Академичен съвет. Първо поискаха да чуят от нас какво сме написали. По желание на колегите, на мен се падна честта да прочета нашия текст (може би заради това, че имах „вина“ за окончателното му оформяне, а и заради русенската ми „връзка“). Последваха куп „йезуитски“ въпроси от страна на професорите, като например, дали Светлин Русев знае за тази наша подписка (един вид, че той е истинският инициатор), което ние отрекохме, при това доста възмутено. Имаше и риторични въпроси от сорта „Значи вие вярвате на слухове и се водите от слухове?!“, на което ние заявихме категорично, че не става дума за слухове, а за наше предупреждение (като превантивна мярка), имайки предвид събитията и всичко сполетяло нашия професор. Членовете на Академичния съвет бяха видимо притеснени. На другия ден срещаме професора ни в двора на Академията, а той: „Защо не питате, като сте решили да правите такива работи! Много ясно, че ще обвинят мен за иницирането на тази ваша подписка.“ Но на лицето му е изписано доволство от това, че неговите ученици са го подкрепили. На практика, доколкото ми е известно, това беше безпрецедентен случай в цялата история

* Оригиналът на писмото (ръкопис) днес се съхранява в ДА – Русе, ф. 1523, оп. 1, а.с. 224. (Б. а.)

на Художествената академия. И уволнение не последва. Но последваха куп проблеми – академична комисия отказваше да оценява работите ни по основните специални предмети в края на семестъра, опитвах се всячески да ни попречат да завършим годината, търсеха „под вола теле“, някакви формални причини „по устав“, само и само да се провалим. Крайната цел на всичко това беше отново да компрометират професора ни – демонстрация на власт, а всъщност на безпомощност. В крайна сметка завършихме годината. Взехме си изпитите. Но преди това бяхме изкарали успешно най-трудния изпит – този по гражданска съвест и човешко достойнство! А времето тогава не беше нито безобидно, нито безопасно. Беше смутно време, но пълно с градивна енергия: време, в което се учехме на достойнство.

Двадесет и две години по-късно, за каталога на изложба на нашия академичен клас в Културен център „ТракАрт“ – Пловдив, по повод на годишнина от завършването ни през месец май 2010 г., Светлин Русев написа: „Не бих искал да степенувам и да съизмервам учениците си от различните випуски. Всеки имаше възможност да доказва и себе си, и принципите си. Но има неща, които не се забравят, защото са проверка и израз и на поведение, и на характер. Във време разделно те не предадох и себе си, и своя професор, въпреки че тези неща не минаваха без сериозни проблеми. И сега съм убеден, че освен разбирането на сериозните пластически принципи, и верността към собствената душевност и чувствителност – качество, което ги остави във високите нива на артистичния живот беше самоуважението и достойнството. Уроците в академичното ателие са живи в изпитанията на живота. А това може да стопли истински дори обезверената душа на един художник, който имаше красивия шанс да бъде техен учител!“

Уроците продължават!

Февруари 2019